

टाँप-डाऊन चुकीची माहिती आहे, हे चित्र स्पष्ट आहे

एका नवीन अहवालात असे दिसून आले आहे की बऱ्याच भारतीयांना साथीच्या रोगाबद्दल चुकीची माहिती आहे

गेटी इमेजेस

त्यांना ज्या कोरोनाव्हायरसची सर्वाधिक काळजी आहे त्या - खोट्या किंवा दिशाभूल करणाऱ्या माहितीचा कोणता स्रोत आहे, असे विचारले असता, अनेक भारतीय कार्यकर्ते गट, परदेशी सरकारे किंवा पत्रकारांची चिंता करण्यापेक्षा देशांतर्गत राजकीय व्यक्तींना अधोरेखित करतात.

मुख्य चिंतेचा स्रोत

चारपैकी जवळजवळ एक (२३%) आमच्या अलीकडील सर्वेक्षणात असे म्हटले आहे की सरकार, राजकारणी किंवा राजकीय पक्ष हे त्यांना सर्वात जास्त चिंतेत असलेले स्रोत आहेत. फेसबुकसारख्या प्लॅटफॉर्ममधून चुकीच्या माहितीची चिंता करण्यापेक्षा हे जास्त लोक आहेत (16%) किंवा यूट्यूब (१४%) प्लॅटफॉर्ममध्ये, फक्त मेसेजिंग ॲप्लिकेशन्स (उदा. व्हॉट्सॲप) आमच्या उत्तरदात्यांमध्ये अधिक व्यापक सार्वजनिक चिंता निर्माण करतात. त्यांची नावे 28% ने आहेत.

दरम्यान, भारतीय अधिकाऱ्यांना अनेकदा कार्यकर्त्यांकडून कथित चुकीच्या माहितीच्या मागे जाण्यात रस वाटतो (आमच्या भारतीय सर्वेक्षणातील केवळ ९% उत्तरदाते कार्यकर्ता गटांना कोरोनाव्हायरसबद्दल खोट्या किंवा दिशाभूल करणाऱ्या माहितीचा सर्वात जास्त स्रोत म्हणून ओळखतात), निवडक पत्रकार आणि वृत्तसंस्था (१३%) किंवा ट्विटरवर (ज्याची केवळ ४% लोक त्यांना सर्वात जास्त काळजी असलेले व्यासपीठ म्हणून ओळखतात).

आमच्या सर्वेक्षणात (<https://bit.ly/3xECltc>) केवळ भारतातील इंग्रजी भाषिक इंटरनेट वापरकर्त्यांचा समावेश आहे, त्यामुळे ते एक महत्त्वपूर्ण अल्पसंख्याक पकडत असले तरी ही माहिती भारताच्या एकूण लोकसंख्येचे प्रतिनिधित्व करत नाही. तरीही, किती भारतीय ॲना साथीच्या रोगासोबत आलेले "इन्फोडिमिक" किती दिसतात, माहितीची एक अफाट लाट आहे ज्यात दुर्दैवाने काही खोटे आणि दिशाभूल करणारे साहित्य, अफवा आणि प्रचारासाठी किंवा नफ्यासाठी संकटाचा गैरफायदा घेण्याचा प्रयत्न देखील समाविष्ट आहे.

चित्र स्पष्ट आहे - अनेक भारतीयांना असे वाटते की साथीच्या रोगाबद्दल चुकीची माहिती बऱ्याचदा वरून येते.

ते बरोबर आहेत का? शैक्षणिक संशोधन आणि स्वतंत्र पत्रकारिता या दोन्हीगोष्टी असे सूचित करतात की ते बरोबर असू शकतात.

'नेटवर्क प्रचार'

जगभरातील अभ्यासानंतर च्या अभ्यासात असे "नेटवर्क प्रोपगंडा" (<https://bit.ly/3zQ1djm>) आढळले आहे, जेथे काही उच्च राजकारणी, नग्नपणे पक्षपाती वृत्तामध्ये जे त्यांचा उत्साह वाढवतात आणि सोशल मीडिया आणि मेसेजिंग अनुप्रयोगांवर सक्रिय असलेल्या राजकीय समर्थकांच्या सुसंघटित समुदायांद्वारे चुकीची माहिती पसरते.

राजकारणी, सेलिब्रिटी आणि इतर प्रमुख सार्वजनिक व्यक्तींकडून चुकीची माहिती हा खोट्या आणि दिशाभूल करणाऱ्या दाव्यांचा एक छोटा सा भाग आहे जो कच्च्या प्रमाणाच्या बाबतीत ऑनलाइन समोर येऊ शकतो, परंतु साथीच्या रोगाच्या वेळी आमचे संशोधन (<https://bit.ly/3zJKVst>) हे दर्शविते की सोशल मीडियाच्या व्यस्ततेत त्याचा मोठा वाटा आहे.

राजकीय कलाकार प्रसारमाध्यमांमध्ये आणि डिजिटल प्लॅटफॉर्मवर सरळ प्रचार करण्यात व्यस्त नसले, तरी अधिकारी कधीकधी इतर मार्गांनी जनतेची दिशाभूल करण्याची जोखीमही पत्करतात.

देशात, पत्रकारांना असे आढळले आहे की अधिकृत कोविड-19 मृतांची संख्या साथीच्या रोगादरम्यान नोंदवलेल्या वास्तविक अतिरिक्त मृत्यूपेक्षा खूपच कमी आहे - जसे नागरी नोंदणी प्रणालीच्या आकडेवारीची अधिकृत पणे नोंद केलेल्या आकडेवारीशी तुलना करून तामिळनाडूमध्ये (<https://bit.ly/3gWGyBG>) आढळलेल्या हिंदूने.

अप्रमाणित दावे

आणि राजकारण्यांनी कधीकधी वैज्ञानिक आधार नसलेल्या कोरोनाव्हायरस उपचारांना प्रोत्साहन दिले आहे. अमेरिकेचे माजी राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प आणि ब्राझीलचे राष्ट्राध्यक्ष ज़ायर बोलसोनारो ही प्रमुख आंतरराष्ट्रीय उदाहरणे आहेत. उदाहरणार्थ, भारतात काही राजकारण्यांनी असा दावा केला आहे की गोमूत्र लोकांना कोविड-१९ पासून संरक्षण देऊ शकते, जरी इंडियन मेडिकल असोसिएशनने (आयएमए) असे निदर्शनास आणून दिले आहे की, गेल्या वर्षी आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाने या आजाराला रोखण्यासाठी किंवा उपचार करण्यासाठी अनेक असिद्ध, पर्यायी उपायांची शिफारस केल्याबद्दल तीव्र टीका केली होती.

काही चुकीची माहिती सोशल मीडियावर आणि एन्क्रिप्टेड मेसेजिंग सर्व्हिसेसवर पीअर-टू-पीअर प्रसारित करते कारण लोक चांगल्या विश्वासाने किंवा निष्काळजीपणे चमत्कारिक उपचार आणि निष्प्रभ पर्यायी आरोग्य टिप्स सामायिक करतात. यामुळे समस्या निर्माण होऊ शकतात. परंतु तर्कसंगतपणे, अधिक समस्याग्रस्त म्हणजे जेव्हा अधिकार आणि प्रमुख सार्वजनिक व्यक्तींमधील लोक प्राणघातक साथीच्या रोगाच्या मध्यभागी वैज्ञानिक आधार नसलेल्या उपायांना प्रोत्साहन देतात.

भारतातील उदाहरणे

याचे एक प्रमुख उदाहरण म्हणजे भारतीय जनता पक्षाच्या नेतृत्वाखालील हरियाणा राज्य सरकारने गेल्या महिन्यात कोविड-१९ रुग्णांना एक लाख कोरोनिल किट विनामूल्य देण्याची घोषणा केली होती.

बाबा रामदेव यांच्या पतंजली आयुर्वेद या कंपनीने गेल्या वर्षी जूनमध्ये आयुर्वेदिक उपाय सुरू केला होता आणि पत्रकार परिषदेत योग गुरूंनी (<https://bit.ly/3gKUPCI>) "औषध खाल्ल्यानंतर सात दिवसांच्या आत कोविड-१९ मधून १०० टक्के वसुली" ची हमी दिली होती. काही तासांनंतर केंद्र सरकारने पतंजली आयुर्वेदला औषधाची (<https://bit.ly/3gVPjfd>) जाहिरात थांबवण्यास सांगितले आणि या उपायाला परवाना देण्याची जबाबदारी असलेल्या उत्तराखंड आयुर्वेद विभागाने हा परवाना रोगप्रतिकारक शक्ती वर्धकासाठी आहे, उपचार ासाठी नाही याकडे लक्ष वेधले.

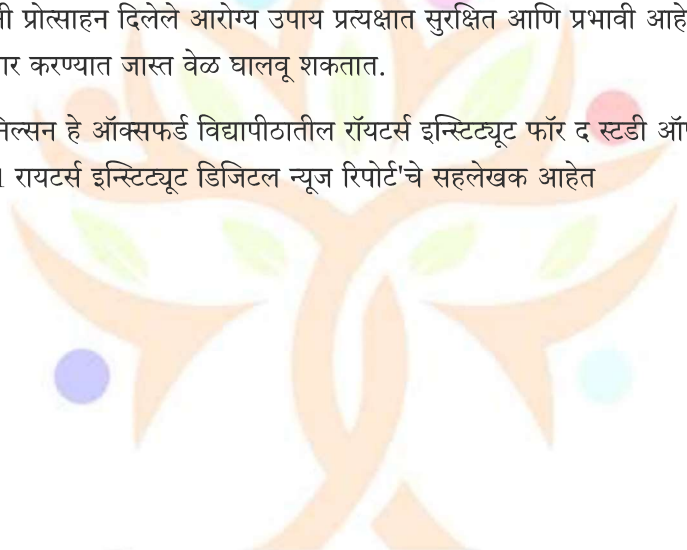
यावर्षी फेब्रुवारीमध्ये रामदेव यांच्या कंपनीने असा खोटा दावा केला होता की कोरोनिल ला जागतिक आरोग्य संघटनेने (डब्ल्यूएचओ) प्रमाणित केले होते - डब्ल्यूएचओने ताबडतोब निदर्शनास आणून दिलेला दावा असत्य होता.

आणि केंद्रीय आरोग्य मंत्री हर्षवर्धन यांनी कोविड-१९ रुग्णांसाठी पर्यायी औषधांना प्रोत्साहन दिल्याच्या कार्यक्रमात योग गुरू उपस्थित झाले आणि आयएमएने मंत्र्यांना विचारले की "संपूर्ण देशाला अनैतिक, चुकीच्या आणि खोट्या मार्गांनी उत्पादनाला प्रोत्साहन देणे किती नैतिक आहे? (<https://bit.ly/3wMJjwk>)"

आयएमए ने "खोटे आणि निराधार" दाव्यांसह विपणन केलेले "अवैज्ञानिक औषध" म्हणून वर्णन केले आहे त्याची जाहिरात आणि तरतूद हे सामान्य लोकांकडून ऑनलाइन आणि ऑफलाइन पसरवलेल्या यादृच्छिक खोट्या गोष्टीपेक्षा प्रमुख सार्वजनिक व्यक्ती आणि अधिकार पदावरील लोकांकडून दिशाभूल करणारी माहिती मोठ्या समस्या कशा उद्भवू शकते याचे एक उदाहरण आहे.

जर भारतातील अधिकारी चुकीच्या माहितीवर तोडगा काढण्याबाबत गंभीर असतील, तर ते या गोष्टीचा बोध घेऊ शकतात की, बहुतेक भारतीय जनता स्पष्टपणे ओळखू शकते की चुकीची माहिती अनेकदा वरून येते आणि कार्यकर्ते, पत्रकार आणि ट्विटर यांची चिंता करण्यात कमी वेळ घालवते आणि नागरिकांना त्यांच्या स्वतः च्या सरकारांनी आणि प्रमुख राजकीय व्यक्तींनी प्रोत्साहन दिलेले आरोग्य उपाय प्रत्यक्षात सुरक्षित आणि प्रभावी आहेत यावर विश्वास कसा ठेवता येईल याचा विचार करण्यात जास्त वेळ घालवू शकतात.

प्रोफेसर रॅस्मस क्लेस निल्सन हे ऑक्सफर्ड विद्यापीठातील रॉयटर्स इन्स्टिट्यूट फॉर द स्टडी ऑफ जर्नालिझमचे संचालक आणि '2021 रॉयटर्स इन्स्टिट्यूट डिजिटल न्यूज रिपोर्ट'चे सहलेखक आहेत

the_thinking_treet3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE